

KERKBLAD

Jaargang 31 - nummer 3
vrijdag 9 februari 2024
editie Dokkum e.o.

Geanndewei

Protestantse
Kerk

Geloofstwijfel

Dag in dag uit,
dach mem

Dat andere
Koninkrijk

De namenlijst
in Matteüs 1

Column Tettie Stiemsma

Dag in dag uit, dach mem

Hommels kaam der in ein oan it libben fan ús mem. De iene dei noch sa sûn as in fisk, de oare deis slim siik. Underweis nei it sikehûs waard: ûnderweis nei it Ivich Hûs.

Ferslein wiene we. Twa dagen earder rieden we noch nei Rotterdam. Har âldere sus fan 95 jier waard begroeven. We seinen as sussen yn de weromreis: 'Mem kin ek minstens noch 7 jier mei.' We wiene noch net iens mantelsoarger. Mem die it leafst alles sels: húshâlding, boadskippen en tún-ûnderhâld. Se wie der ek altyd foar ús, dei yn dei út. De lêste tiid appten we ek mei har. It wie in moderne, belangstellende mem en beppe. Se tocht om alle jierdeis fan bern, bernsbarn en oerbernbern. Allegearre in kadootsje, kaart en pûde dropkes. Mar ynienen wie dit allegearre foarby.

En sa kaam oan it begjin fan dit jier de dei dat we har hûs leechhelje soenen. Yn jannewaris 1958 begûn hjir heit en mem harren libbensaventoer. Dei yn dei út koene we hjir nei ta. De wente wie no feroare yn in hûs sûnder siel: mem net mear op de bank. Fansels hie ik hjir faak oan tocht; der komt anst in tiid dan moat dit allegearre opromme wurde. Mar dat soe fêst noch hiel lang duorje...

Nee dus. Fotoboeken mei in ynplakt libben gienen ús troch de hannen, dvd's fan sang dêr't heit en mem sa fan hâlden, We fûnen in kalinder foar 2024 mei alle jierdeis derop en net te ferjitten datums. It boekje fan *Dag in dag uit* lei mei de blêdzizer op 21 novimber, de datum dat se ferstoarn is.

Op de dei dat se my 65 jier lyn it libben joch, liet se it sels los. Hoe symboalysk. Dei yn dei út sille we sûnder har fierder moatte. We witte har Burgen en dochs hiene we har noch sa freeslik graach in appke stjoere wollen of in praatsje hawwe op de bank. *Dag in dag uit 2024* lei al klear. Dach mem.

Meditatie Twijfel

'Ik geloof! Kom mijn ongeloof te hulp.'

Marcus 9: 24

door ds. Geert van Wieren

Een vader komt met zijn zieke zoon bij de leerlingen van Jezus. Hij hoopt dat de leerlingen zijn zoon kunnen genezen, maar dat kunnen zij niet. Wanneer Jezus erbij komt staan, vraagt de man het aan Jezus. Die vraagt op zijn beurt aan hem:

'Geloof je dat ik dat doen kan?'

Op die vraag roept de man het uit:

'Ik geloof! Kom mijn ongeloof te hulp.'

Ik vind dat een mooi antwoord. Waar het in het antwoord om gaat is de ervaring dat het verstand en het gevoel niet op hetzelfde geloofspoor zitten. Met andere woorden: het geloof *dat* je gelooft komt niet overeen met het geloof *waarmee* je gelooft. Wat is het verschil tussen die twee?

In het geloof *dat* wordt geloofd gaat het om de geloofsinhoud, de geloofs zekerheden. Wanneer we zingen 'Groot is uw trouw, o Heer' dan bezingen we daarin de trouw van God, in het lied gaat het om het geloof *dat* geloof wordt. Wanneer we ons geloof belijden met bijvoorbeeld de *Apostolische Geloofsbelijdenis* belijden we het geloof *dat* geloofd wordt. In de *Heidelbergse Catechismus* wordt het geloof geleerd dat geloofd wordt.

Aanvechting

Dat geloof kan echter aangevochten worden. Er kunnen momenten zijn, langer of korter durend, waarin je twijfelt aan dat geloof. Dat is het geloof *waarmee* geloofd wordt. Dat kan het uitzingen van vreugde van geluk: 'Mijn Jezus ik houd van U, ik noem U mijn vriend'. Maar dat kan ook zingen: 'Ik sta voor U in leegte en gemis, Vreemd is uw naam, onvindbaar zijn uw

wegen. Zijt Gij de God bij wie mijn toekomst is? Mijn dagen zijn door twijfel overmand.'

Het geloof *waarmee* geloofd wordt, staat niet altijd op één lijn met het geloof *dat* geloofd wordt. Wanneer je dat bij jezelf ervaart, is dat niet altijd gemakkelijk. Je mist de geloofs-vreugde van weleer. Je bent niet meer zo zeker van wat je eens vol overtuiging geloofde. De twijfel slaat toe omdat het geloof *dat* je geloof(t/de) niet overeen komt met de levenspraktijk.

Is dat erg? Moet je twijfel zoveel mogelijk zien te voorkomen? Ik denk dat twijfel niet erg is. Twijfel hoort bij het geloof. De randen van het geloof zijn immers niet mooi dicht gestikt, maar rafelig. Niet voor niets zegt Paulus: 'Nu kijken we nog in een wazige spiegel. Nu is mijn kennen nog onvolkomen' (1 Korintiërs 13:12).

Jezus wijst de twijfelende mens trouwens ook niet af. De man die bij Jezus zijn twijfel uitsprak werd door Jezus gehoord en geholpen; zijn zieke zoon werd genezen. Jezus noemt zijn leerlingen vaak kleingelovigen, vanwege hun twijfel. Toch keert Hij hen de rug niet toe. Misschien mag je zelfs wel zeggen dat dat ze door hun twijfel heen grote getuigen van Hem zijn geworden.

Iemand zei eens: 'in het dal groeien andere bloemen dan op de berg'. Dat is ook een mooie uitspraak. In het dal zie je andere dingen dan op de berg. Dingen die er net zo goed toe doen.

ds. Geert van Wieren is predikant van de Protestantse Gemeenten Oosternijkerk en Nes-Wierum

Detail van 'Christus geneest een bezeten jongen, Richard van Orley (II), naar Jan van Orley, ca. 1685 - voor 1700

Leesrooster

Week 7, 11 t/m 17 februari

zondag Marcus 1:39-45
maandag Marcus 2:1-12
dinsdag Marcus 2:13-22
woensdag Jeremia 14:1-10
donderdag Jeremia 14:11-16
vrijdag Jeremia 14:17-22
zaterdag Psalm 130

Week 8, 18 t/m 24 februari

zondag Jeremia 1:4-12
maandag Jeremia 1:13-19
dinsdag Psalm 116
woensdag Jeremia 17:1-18
donderdag Jeremia 17:19-27
vrijdag Psalm 27
zaterdag 2 Petrus 1:1-11

Achtergrond

Dat andere koninkrijk...

Laatst vroeg iemand of ik eens wat wilde vertellen over het Koninkrijk van God. Hoe zat het ook weer precies? Een goede aanleiding voor een artikel dus!

door Nelleke Berntsen

Na de zondeval in het paradijs laat God de volken een lange tijd aan hun lot over. En dan – op Zijn tijd – roept hij Abraham. Die moet met zijn nageslacht aan de wereld laten zien, hoe God de schepping bedoeld heeft. En God wijst hem daarvoor een gebied toe. Abraham moet zijn vertrouwde leven en familie achterlaten om daarheen op weg te gaan.

En dan volgt in het Oude Testament het verhaal van dit volk en hun belevenissen met God. Vanuit een jarenlang verblijf in Egypte haalt God dit inmiddels zeer groot geworden volk naar Kanaän. Daar komen koningen, naar de wens van het volk. En daar zijn goede en slechte bij, zoals het overal gaat in de wereld - en helaas ook bij Israël.

David is van al die koningen degene die stevast genoemd wordt als een voorbeeld. Zijn koningschap vertoont trekken van het koningschap zoals God dat bedoeld heeft. Helaas is ook dit koningschap aan gebrokenheid onderhevig, maar toch schemert er genoeg door om een beeld te krijgen. David zelf krijgt daar ook profetieën over, die hij in veel psalmen verwerkt. Ze gaan over een eeuwigdurend koningschap van God, geleid vanuit Jeruzalem. Het verlangen naar dat koningschap van God is tot op de dag van vandaag aanwezig bij joden en bij christenen.

Dit verlangen wordt gevoed door vele profetieën, bijvoorbeeld die van Daniël. In hoofdstuk 2 lezen we over zijn uitleg aan koning Nebukadnezar over diens droom van een beeld. Het staat model voor vier koninkrijken, die in de loop der eeuwen het voor het zeggen zullen krijgen. Maar... uiteindelijk zullen ze alle ten gronde gaan. *'Want er zal een ander koninkrijk opkomen dat voor eeuwig niet te gronde zal gaan. En waarvan de heerschappij niet op een ander volk zal overgaan. Het zal al die andere koninkrijken verbrijzelen en teniet doen, maar zelf zal het voor eeuwig standhouden.'* (Daniel 2:44). In hoofdstuk 7 legt Daniël nogmaals een droom uit, die over hetzelfde gaat, maar dan in de vorm van vier dieren.

Het eerste rijk was dat van Babylon, dat Jeruzalem veroverde toen Daniël nog een kind was. Daarna kwam het rijk van de Meden en de Perzen, iets waarvan hij nog getuige was. Na zijn dood zouden het Griekse rijk volgen en het Romeinse rijk.

Winterslaap

In de droom over de dieren zag Daniël het vierde dier als een afschrikwekkend dier, dat slechts uit is op macht. Bijbeluitleggers zagen

Droom van Nebukadnessar, Johannes of Lucas van Doetechum, naar Hans Vredeman de Vries, 1643

dat beeld al lang geleden als een vooruitblik op de toekomst. Je zou kunnen zeggen, dat het vierde dier in een soort winterslaap is en weer zal ontwaken. Er is een pauze geweest, maar het dier gaat verder waar het gebleven was. En inderdaad wordt de wereld, door allerlei verbonden, steeds meer geregeerd door een wereldmacht, vergelijkbaar met het Romeinse rijk. Maar... er komt dus een koninkrijk op, dat dit alles teniet zal doen.

En dat is ook steeds weer het goede nieuws in het Nieuwe Testament. Het 'Koninkrijk van God', of 'het Koninkrijk der hemelen' staat daar op allerlei manieren centraal. Johannes de Doper is er de wegbereider van en Jezus preekt er heel Zijn leven over. Hij vertelt er veel gelijkenissen over en laat op allerlei manieren zien hoe daar vrede, heelheid en gerechtigheid hoofdzaken zullen zijn. Bij Zijn hemelvaart zeggen engelen dat Hij eens weder zal komen om dit koninkrijk – voor iedereen zichtbaar – op aarde te vestigen.

Maar ja, dat 'eens' is een lange tijd geworden voor ons sterfelijke mensen. Mede daarom probeert men op allerlei manieren - in eigen kracht - een soort koninkrijk op aarde te vestigen. Vooral omdat Jezus ook had geleerd, dat het bij de mens zelf moest beginnen, van binnen uit. Het in de afgelopen eeuwen ook als stoplap gebruikt voor allerlei vernieuwingen in en buiten de kerken. En door toegenomen welvaart en kennis waren de mensen ook steeds meer in staat om zaken naar eigen

goeddenken te verwezenlijken. Het heeft ertoe geleid dat om ons heen een wereld zien die steeds meer het tegendeel is van wat men hoopte.... Op allerlei gebied is de mens de maat van alle dingen geworden. En daar zijn de mensen duidelijk niet voor bedoeld.

Valkuil

Christenen weten dat, maar het blijft ook voor hen een uitdaging om die valkuil te vermijden en toch betrokken in deze wereld te staan. Dan gaat het erom te durven geloven dat God Zijn Woord heeft gegeven als houvast, ook juist voor tijden als deze. God wil ons niet onkundig laten van Zijn plannen, maar ons, door alles wat er gebeurt, vormen en kneden om straks te kunnen worden ingezet in Zijn Koninkrijk. We worden opgeroepen om daar klaar voor te zijn, want 'de dag van de Heer zal komen als een dief in de nacht', lezen we op diverse plaatsen.

Maar dat geldt voor de ongelovigen, want in 1 Tessalonicenzen 5:4 vervolgt Paulus met: *'maar jullie zijn niet in de duisternis, zodat dit u zou kunnen overvallen als een dief, want u bent allen kinderen van het licht en van de dag. Wij behoren niet toe aan de nacht en de duisternis. Dus laten we niet slapen, maar op onze hoede zijn, omgord met het harnas van geloof en liefde en getooid met de helm van de hoop op redding.'*

Nelleke Berntsen uit Leeuwarden is gepensioneerd docente godsdienst en redactielid van Geandewei

Byldspraak - Willem Wilstra

Ezau

Ik bin sljocht op rabarber. Yn maaie en juny is it toptiid. Wy hawwe wol fyftjin bakjes yn 'e friezer. Us mem koe it ek sa lekker meitsje en moai read fan kleur. Dat brocht my op it Bibellêzen fan heit. Hy lies graach dy âlde ferhalen út it Alde Testamint. Dy binne by ús as bern wol hingjen bleaun!

Nim bygelyks it ferhaal oer Izaäk en Rebekka en harren twa soannen Ezau en Jakob yn Genesis 25 oant 28. Earst giet it oer Ezau, in rûch man, dy't hongereich út it fjild kaam en Jakob - dy't meast thús by mem omstrúnde - smeke om wat iten. En dan komt dy útspraak fan Ezau, dêr't ús heit steefêst de klam op lei: 'Lit my dochs slobberje fan dy reade brij'.

Yn myn âlden har troubibel stiet it sa:

'Laat mij toch sloppen van dat roode, dat roode daar, want ik ben moede.'

Soks ferjit men dochs nea wer? Rabarber en toma-tesop smakket by ús altyd TOP.

Frysk lêze / leare

Wy hawwe in leave buorfrou, Grunningse fan komôf. Sy is 'net fan tsjerke', mar wy kinne der goed oer prate en sy krijt wolris in *Geandewei*, ek fanwegen myn Fryske *Byldspraak*.

Lêstendeis wie se yn in winkel om in nije matras te besjen. De ferkeapster prate oan ien tried wei Frysk tsjin har. Buorfrou hearde it stoisynsk oan. Op't lêst frege de ferkeapster, oft buorfrou de útlis wol goed meikrigen hie.

Antwurd, nei in bytsje twifel: 'Ja hoor, het meeste wel, want ik lees de Geandewei en dat is een mooie oefening!'

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofdredacteur:

Arjen Bakker
Romptastrjitte 15
9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276
E. redactie@geandewei.nl

Advertenties en familieberichten

Media advies Theo Wijbenga
T. (06) 51426179
(bereikbaar van 8:30 - 13:00 u.)
E. advies@theowijbenga.nl
W. theowijbenga.nl

Kopij algemeen deel:

uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:

Dekker Creatieve Media en Druk,
E: administratie@geandewei.nl

Niet voor opgave en opzeggen
abonnementen, u vindt de contact-
persoon hiervoor bij de berichten
van uw eigen gemeente

www.geandewei.nl

Vijf bijzondere vrouwen in Matteüs 1 (1)

De namenlijst

Het evangelie van Matteüs begint met de afkomst van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham. Het lijkt vreemd om een Bijbelboek, ja, om het hele Nieuwe Testament te beginnen met een rij namen, om al die namen van Abraham tot aan Jezus meteen als eerste te noemen. Of is het misschien toch de enige goede manier om het Nieuwe Testament te beginnen? De komende tijd wordt ingegaan op een handvol namen uit de rij: vijf bijzondere vrouwen.

door Tonko Ufkes

Matteüs begint zijn evangelie met een soort korte uitleg: het zal gaan over Jezus Christus, de zoon van David, de zoon van Abraham. Zo staat het er; een samenvatting van de namenlijst die nog gaat komen en ergens een samenvatting van alle Bijbelboeken vooraf, van het hele Oude Testament. Het moet direct duidelijk zijn dat Jezus niet uit de lucht komt vallen maar het eind is van een lange rij. Matteüs begint die rij bij Abraham, de vader van alle gelovigen en bij David, de grote koning. Juist aan Abraham en David is beloofd dat zij gezegend zijn en zo is Jezus gezegend, als kind van Israël en als koningskind.

Matteüs laat door de namenlijst zien dat Jezus uit die geschiedenis komt, uit het oude verbond tussen God en zijn volk, tussen God en de mensen. Daarom ook de duidelijke verwijzing naar Abraham en naar David.

Andersom

Er staat trouwens nog een tweede, vergelijkbare, namenlijst in het Nieuwe Testament, in het Evangelie van Lucas, 3: 23-38. Lucas begint

andersom; zijn lijst loopt van Jezus door tot aan Adam. En we horen steeds: 'zoon van . . . zoon van . . .' totdat bij Adam staat: 'zoon van God.'

Na de namenlijst van Matteüs komt bij vers 17 de slotzin, zeg maar het waarom van die hele lijst: 'Van Abraham tot David telt de lijst dus veertien generaties, van David tot de Babylonische ballingschap veertien generaties, en van de Babylonische ballingschap tot Christus veertien generaties.' Drie maal veertien is ook zes maal zeven, het gaat dus met Jezus naar zeven maal zeven: naar een dubbel heilig getal, naar het eind van gewone mensentijd.

Wie weet steekt dat er achter: dat wij niet zomaar hier zijn, dat wij leven vanaf een begin ergens naar toe. Dat er een orde, een bedoeling achter ons leven, achter onze wereld zit.

Tonko Ufkes is onder meer historicus, dichter, schrijver. De collages bij deze nieuwe serie zijn gemaakt door zijn echtgenote Maria Ufkes-Kayatz

Diversen

Taizéviering op 11 februari in Sint Vituskerk van Wetsens

Op zondag 11 februari is er een meditatieve en inspirerende Taizéviering in de Sint Vituskerk in Wetsens. Een sfeervol samenzijn met kaarslicht, muziek, herhalende meditatieve zang, korte teksten en stiltemomenten. Taizévieringen zijn gebaseerd op de vieringen in het oecumenische en zeer populaire jongerenklooster in Taizé in Frankrijk. De viering begint om 15.30 uur, na afloop is er koffie en thee en gelegenheid om na te praten. De toegang is gratis, collecte bij de uitgang.

Inspiratiebeurs van kerken Noord-Fryslân op 13 februari

Diverse protestantse gemeenten in Noord-Fryslân houden op dinsdag 13 februari een inspiratiebeurs voor ambtsdragers en gemeentelieden in De Herberg in Dokkum. De avond begint om 19.30 en is vrij toegankelijk zonder aanmelding. Thema is: 'Waar sta jij voor?' over verbinding in tijden van polarisatie. Er is een lezing over de vraag hoe je in kerk en samenleving met elkaar verbonden blijft, met respect voor de verschillen. In workshops wordt dit thema verder uitgewerkt. Zie ook het gemeentenieuws onder Dokkum-Aalzum-Wetzens

Extra Connect-Jongerenavond: bowlen op 1 maart in Eastrum

De Connect-jongerenavonden zijn normaal gesproken verdiepende bijeenkomsten onder begeleiding van een spreker, maar op 1 maart is er een ontspannen avond waarop de deelnemers gaan bowlen om eens op een andere manier de verbinding met elkaar te zoeken. De avond voor jongeren van 16-36 jaar is op vrijdag 1 maart vanaf 19.15 in het bowlingcentrum aan Tichelwei 28 in Eastrum bij Dokkum. Om iedereen gegarandeerd te kunnen laten bowlen is aanmelden noodzakelijk via (06) 3049 3654. Vol is vol. Meedoen kost 7 euro per persoon. Als eigen vervoer niet lukt, dan dit graag aangeven bij het aanmelden.

Middag PCOB in Dokkum over 'Op de scooter naar Rome'

De Protestants Christelijke Ouderenbond (PCOB) Noardeast-Fryslân verzorgt op 21 februari een speciale middag voor ouderen in gebouw De Poort van de Vrije Baptistengemeente Nehemia aan de Zaagmolenstraat 2 (bij de watertoren) in Dokkum. Het hoofdprogramma wordt verzorgd door Janneke Abma - Horjus uit Drachten. Zij heeft op haar scooter een pelgrimstocht gemaakt naar Rome en vertelt over haar belevenissen gedurende die tocht. De middag begint om 14.30 uur. Vanaf 14.00 uur is de zaal open. De toegang is vrij. Zowel leden als niet-leden zijn van harte welkom.

Jongeren kunnen op adem komen bij Nijkleaster in maart

Klooster Westerhûs van Nijkleaster bij Hilaard komt met het jongerenweekend 'Op adem komen.' Van 8 tot en met 10 maart kunnen mensen van 18-25 jaar een weekend lang rust

en ruimte ervaren, vertragen en op ademkomen. Het klooster is een open retraitsentrum waar iedereen welkom is, of je nu gelovig bent of niet. Er leven en werken een aantal kloosterlingen. Met de hulp van vrijwilligers zorgen zij ervoor dat alles goed loopt. Het klooster ligt op een prachtige locatie op het Friese platteland. Een plek die uitnodigt om rust en stilte te ervaren. Kleasterpastor Saskia Leene: 'In dit weekend leven we mee in het ritme van het klooster: we nemen deel aan drie korte vieringen in de kapel. We helpen bij het kloosterwerk en we eten gezamenlijk. Tijdens de dag is er genoeg ruimte om ook alleen te zijn. De rode draad 'Op adem komen' zul je steeds opnieuw tegenkomen in dit weekend.' De volgende jongerenweekenden zijn gepland voor 24-26 mei en 29 november-1 december. Op nijkleaster.frl staat meer informatie. Deelname kost 60 euro, aanmelden kan via reservering@nijkleaster.frl.

Wat voor jaar zal 2024 worden? Het oorlogsgeweld komt van alle kanten. Niet alleen gaat de oorlog in de Oekraïne alweer het derde jaar in, de strijd tussen Israël en Hamas is ook nog hevig gaande en in Soedan vechten krijgsheren tegen elkaar. Al deze oorlogen eisen duizenden doden en gewonden. En je vraagt je af: wanneer mag er een eind aan komen? We kunnen een voorbeeld nemen aan koning David, die in Psalm 31 overtuigend zegt: 'mijn lot en leven zijn in Uw handen'.

door Maurice C.J. Wielenga

David in nood

David beschrijft in Psalm 31 heel nauwkeurig hoe hij door angst wordt voortgedreven. Zijn tegenstanders rukken op en hij voelt zich benauwd. Hij moet vluchten. Hij roept het uit vanuit zijn ellendige situatie, want het is koning Saul die hem op de hielen zit. Hij zegt: 'vergeten ben ik, uit het hart, als een dode: ik ben geworden tot gebroken vaatwerk.'

We horen hier een man die twijfelt en onzeker is over zijn bestaan. Maar dan komt hij toch tot het besef dat er maar Eén is die hem tot hulp kan zijn. Daarom volgt in vers 15: 'maar ik vertrouw op U, Here, ik zeg: Gij zijt mijn God. Mijn tijden zijn in uw Hand'. Precies hetzelfde zei Maarten Luther, toen hij in zak en as zat: 'Mijn tijden zijn in Uw Handen'.

Kunnen wij dit nazeggen?

Als we de geschiedenis van David nagaan, zijn er mogelijk punten van herkenning voor ons. Wij kunnen ook momenten van benauwdheid beleven: een geplande operatie waar we erg tegenop zien, het plotseling overlijden van een geliefde, die we graag nog lieve woorden hadden willen meegeven. We denken na over onze onzekere toekomst in eigen land en wereldwijd.

Wat voor kabinet zal er gevormd worden? En zal bij de voornemens van de nieuwe regering christelijke naastenliefde een rol spelen? We weten het niet. Er doemen ook allerlei wonderlijke scenario's op over AI, kunstmatige intelligentie, die momenteel hoogst actueel zijn. Nepberichten lijken bedrieglijk echt.

Al mijmerend kunnen we toch weer bij David terecht komen: 'Mijn lot en leven zijn in Uw Handen', zei hij. Het is toch waardevol als wij dit uit volle overtuiging na kunnen zeggen! Een tekst die mij altijd weer aanspreekt is: 'Ik heb u in Mijn Handpalm gegrift. Gij zijt Mijn.' God wordt vaker aangeroepen dan we denken. Vooral in stresssituaties. Maar als je dan hoort in films of tijdens cabaret: 'Oh, my God' of 'Jesus Christ!', dan is het maar zeer de vraag of dit werkelijk uit het hart komt. Hoogstwaarschijnlijk is het slechts een stopwoord...

In zijn brief aan de Tessalonicenzen schrijft de apostel Paulus: 'De Here is trouw, Hij zal u sterken en bewaren voor de boze.' (2 Tessalonicenzen 3:3). Die woorden gelden ook nu nog, anno 2024.

Bonhoeffer

Iemand die zich door Gods bemoediging gesterkt wist, was Dietrich Bonhoeffer. In zijn gevangenis, vlak voordat hij stierf, zei hij: 'Waar het Woord bij mij is, vind ik in den vreemde mijn weg, in het onrecht mijn recht, in de onzekerheid mijn houvast, in het werk mijn kracht en in Mijn lijden veel geduld.' Dat kunnen wij als voorbeeld nemen van een geloofsheld, die wist dat God hem bijstond, ook in de bitterste nood en ellende. Als we kunnen nazeggen dat Jezus onze Leidsman is, kunnen we moedig achter Hem aanlopen. Hij gaat voorop, ook dit jaar.

Heer, toon mij Uw plan met mij, maak door Uw Geest bekend hoe ik U dienen kan en waarheen U mij zendt.

Maurice C.J. Wielenga uit Joure is publicist en een vaste medewerker van Geandewei

Guercino (1591-1666): Saul e Davide (1646), Galleria Nazionale d'Arte Antica, Rome

Het jaar 2023 ligt inmiddels achter ons. Het was onder meer het jaar waarin de verschijning van het geschrift *Bezwaren tegen den geest der eeuw* van Isaïc da Costa, dat in 1823 uitkwam, werd herdacht. Dat gebeurde op 24 november met het 'Symposium 1823-2023', in samenwerking met de Stichting Réveil-Archief georganiseerd door de Werkgroep Bilderdijk. Plaats van samenkomst: de Vossiuszaal van de Universiteitsbibliotheek Leiden.

door dr. Jan Dirk Wassenaar

In 1823 woedde een minstens zo felle discussie over vaccinaties als tijdens de coronapandemie

Dat de Werkgroep Bilderdijk de herdenking georganiseerd heeft, lag voor de hand. Op de titelpagina van *Bezwaren tegen den geest der eeuw* staat de naam Da Costa, maar voor velen was in 1823 wel duidelijk dat het geschrift eigenlijk uit de koker van zijn leermeester Willem Bilderdijk kwam. In de *Arnheemsche Courant* van 9 december 1823 schreef een anonieme auteur dat er zonder twijfel sprake was van een 'inblazing' van de dichter B. uit Leiden, 'wiens geest er zoo klaar in doorstraalt, en van wie men weet, dat de heer Da Costa een niet minder ijverig discipel is.' Feit is, dat Bilderdijk het in een toelichting op het geschrift voor zijn leerling opgenomen heeft. Ik las dit alles in de bijdrage 'Tweehonderd jaar *Bezwaren tegen den geest der eeuw*' in het *Jaarboek Bilderdijk 2023*, waarvan het eerste exemplaar op 24 november aangeboden werd aan oud-lid van de Tweede Kamer mr. Kees van der Staaij. Die bijdrage behelst het verslag van een interview dat prof.dr. Rick Honings en prof.dr. Ton van Kalmthout met hem hadden gehouden.

Woke in 1823

Ik attendeer op enkele andere bijdragen in de bundel. Onder de uitdagende titel 'Woke in 1823' schrijft prof.dr. Fred van Lieburg over de oorsprong van het Reveil. Hij benadrukt dat men voorzichtig moet zijn bij het spreken over 'het' Reveil als geestelijke stroming. Naar zijn mening suggereert die aanduiding te veel homogeniteit in oorsprong en ontwikkeling. Zo is het ook gevaarlijk om polaire concepten als secularisering en herkerstening, vooruitgangsgeloof en conservatisme, revolutie en restauratie en dergelijke te hanteren. De gebeurtenissen die met 'het Reveil' worden samengevat, waren in werkelijkheid verwarrender dan zulke antithetische begrippen doen vermoeden.

Het jaar 1823 was ook het jaar waarin Jacob van Lennep en Dirk van Hogendorp een voetreis door Nederland gemaakt hebben. De beide jongemannen hadden het privaatcollege bij Bilderdijk gevolgd en waren in zijn ban gekomen. Bovendien waren ze onder de indruk van Da Costa geraakt. Hun verlichte vaders – Van Lennep sr. was hoogleraar aan het Amsterdams Athenaeum, zijn sympathie lag bij de liberale politiek en de moderne theologie; Van Hogendorp sr. was de belangrijkste opsteller van de grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden – waren daar niet blij mee. Onder de titel 'Weg van Da Costa' vertellen prof.dr. Arianne Baggerman en dr. Rudolf Dekker over de voetreis van Van Lennep jr. en Van Hogendorp jr. Heeft de wandeltocht, die drie maanden geduurd heeft, het effect gehad waarop de vaders gehoopt hadden? Bij zoon Van Lennep zijn de bezwaren tegen de geest der eeuw inderdaad spoedig verdwenen. Hij was meer een conservatieve liberaal dan een Reveil-man. Overigens: hij ontwikkelde zich tot een van de populairste schrijvers van de negentiende eeuw. Zoon Van Hogendorp bleef trouw aan de ideeën van Da Costa in *Bezwaren tegen den geest der eeuw*. Het kostte hem zijn carrière. Misschien was dat voor hem wel een opluchting. Baggerman en Dekker: 'Hij hoefde nu niet in de voetsporen van zijn vader te treden die immers de grootste staatsman van zijn tijd was.'

Vaccinatiedwang

Dr. Marleen de Vries vraagt aandacht voor het uit 1823 daterende geschrift *De bestrijding der vaccine* van de arts Abraham Capadose, die een tot het christelijk geloof bekeerde jood was, wat trouwens ook voor Da Costa geldt. Vóór zijn bekering was Capadose voorstander van vaccinatie geweest, daarna was hij er mordi-

cus tegen. Zijn biograaf dr. D. Kalmijn vermoedt de invloed van Bilderdijk. Hoe dat ook zij: Capadose is zijn leven lang bij zijn standpunt gebleven, dat gekleurd was door verzet tegen de geest van de Verlichting. Toen Johan Rudolph Thorbecke in 1872 een landelijke vaccinatieplicht invoerde, klom hij nog in de pen, hij publiceerde het pamflet *Vaccine en gewetens-vrijheid*. De titel doet meteen denken aan de discussies over het thema in de coronatijd... Overigens: van Da Costa is bekend, dat hij in 1838 op zijn mening inzake vaccinatie is teruggekomen – nadat zijn zoon Jacques aan de pokken was overleden.

Het is ondoenlijk alle andere bijdragen in het *Jaarboek Bilderdijk* de revue te laten passeren. Ik kom nog wel even terug op de aanbieding van het eerste exemplaar van de bundel artikelen aan Van der Staaij. In 1990 voltooide hij zijn studie rechten met een scriptie over de staatkundige denkbeelden van Bilderdijk. In 2006 vertelde hij dat Bilderdijk hem ooit van zijn nachtrust had beroofd. Hij was gefascineerd door de unieke denker en dichter. Hij bewonderde hem als 'leider van de oppositie tegen de tijdgeest, als de grote tegenstrever van verstandvergoding [rationalisme, JDThW] en volkssoevereiniteit. Hij was de wegbereider, de ijsbreker van her Réveil, waarin zijn leerling Groen van Prinsterer de fundamentele inzet van de christelijke politiek poneerde: tegen de Revolutie het Evangelie.'

In het interview met Van der Staaij komen interessante kwesties aan de orde. Ik noem de visie op de grondwet. Van der Staaij, wel eens 'hoeder van de constitutie' genoemd, daarover: 'De Nederlandse grondwet is een compromis tussen het christelijk gedachtegoed, dat ervan uitgaat dat de regering van God gegeven is, en gezonde volksinvloed. Maar het is opvallend dat in de Nederlandse grondwet niet de notie van de volkssoevereiniteit is opgenomen, terwijl dat in veel andere grondwetten wel het geval is. Dat is toch echt de erfenis van Da Costa en Groen van Prinsterer.'

Hoe actueel, de kwestie van de grondwet. Als u het niet gelooft, vraagt u het dan aan Pieter Omtzigt... of aan Geert Wilders. Nog iets, de typering 'het tegendraadse' van Bilderdijk, het 'constructieve' van Groen van Prinsterer en 'het zelfgenoegzame' van Abraham Kuyper door Van der Staaij: hoe treffend.

Het is wel duidelijk: ik kan *Jaarboek Bilderdijk 2023* van harte aanbevelen. Wat mij betreft verdient het vijf sterren!

Rick Honings e.a., *Jaarboek Bilderdijk 2023*; Uitgeverij Verloren, Hilversum, 2023; 142 p.; ISBN 9789464550955; prijs: 20,00.

*'Jullie zijn het zout van de aarde.
Maar als het zout zijn smaak verliest,
hoe kan het dan weer zout worden gemaakt?'*
(Matteüs 5:13, NBV21)

Wij tellen niet. Dat telt.

Niet zo lang geleden was ik op bezoek bij een eenvoudige kleine gemeente, zoals die er in onze classis zo veel te vinden zijn. Ze zaten in een dip. Het was een mooie gemeente, maar de mensen zagen dat niet meer. En zij zelf ook niet. We gingen daarom op zoek naar een geschikt motto om zo nu en dan met elkaar uit te spreken om de moed erin te houden, een paar woorden om weer te weten waartoe wij op aarde zijn. Bijna als vanzelf kwam bij mij boven: 'Wij tellen niet. Dat telt.' De gemeente zal zelf ongetwijfeld nog wel een beter motto weten te vinden, maar ik ging met deze naar huis. En hij laat me niet meer los.

De oorsprong ligt waarschijnlijk in de leus waarmee één van onze politieke partijen jaren geleden de verkiezing inging. 'Iedereen telt!', zag je overal op bushokjes staan, met een grote foto van de lijsttrekker erbij. De boodschap was wat dubbel: de slogan was ongetwijfeld sociaal bedoeld ('Iedereen telt mee') maar in die tijd van afgeschudde ideologische veren en herleefd marktdenken klonk het mij vooral onheilspellend in de oren: 'Laat iedereen z'n knopen tellen!'

Voor de kerk werkt deze leus precies andersom. De meeste mensen zijn er inmiddels wel over uit dat de kerk niet meer meetelt in dorp en stad. De toren staat er nog wel, maar van wat er onder die toren allemaal gebeurt, hebben de meesten alleen de klok nog horen luiden. Wij tellen niet meer. Maar ligt daarin niet juist ook onze opdracht? Van onze Heer zelf is bekend dat hij voortdurend op zoek was naar mensen die niet (meer) meetelden. Veel van zijn volgelingen doen dat nog steeds. En zij doen dat niet uit de hoogte. Nee: zij kunnen dit doen omdat ze zelf weten wat dit is. Het meeste kerkenwerk mag geen naam hebben. Soms is het zelfs een beetje saai. Het is bescheiden, eenvoudig, onopvallend en daardoor juist dienstbaar. En hoeveel mensen daar dan op af komen om mee te doen? Wij tellen niet. Dat telt.

Solidair tellen

Van een collega kreeg ik een mooie vraag: een gemeente uit haar classis is op zoek naar een partnergemeente in de onze. Het is een jonge gemeente in een grote nieuwbouwwijk, vol energie en nieuwe ideeën. Ze zoeken nu een gemeente met financiële armslag, om die ideeën ook om te kunnen zetten in activiteit. In Fryslân zijn best wel gemeentes die zich

zo'n avontuur kunnen veroorloven. Het project moet natuurlijk wel iets wederkerigs hebben: in ruil voor financiële steun geeft de gemeente daar graag iets van hun inspiratie aan u terug. Heeft uw gemeente interesse? Dan breng ik u graag met elkaar in contact. Ook het CCBB denkt hier graag in mee.

Optellen

Ongemerkt zijn heel veel gemeentes in onze classis er onderling al mee begonnen. De ene gemeente heeft te weinig ambtsdragers om nog een echte kerkenraad te vormen, een andere heeft te weinig jeugd om nog jeugdclubs te organiseren en een derde te weinig geld om de begroting rond te krijgen. Maar door samen een kerkenraad te vormen kun je mogelijk met minder ambtsdragers toe, door samen het jeugdwerk op te pakken kunnen de jongeren wel naar club en door samen een predikant te beroepen krijg je de begroting nog keurig rond. Het zijn allemaal geen grote stappen waar je het nieuws mee haalt, maar voor de eigen gemeente in het eigen dorp maakt het groot verschil. Soms is het voor die eigen gemeente nog niet eens nodig, maar wat is er nu mooier dan de buurgemeente hiermee overeind te houden.

Aftellen

Mocht uw gemeente nu ook aan samenwerking toe zijn, dan kom ik graag een keer praten met uw kerkenraad. Dat geldt ook als er bijvoorbeeld een predikantsvacature aankomt of als u voor een grote koerswijziging in het beleid staat. De planning van mijn bezoek heb ik inmiddels met uw kerkenraad gedeeld, maar in dit soort gevallen wijk ik daar graag vanaf. Ik wacht alleen nog op een mailtje van uw scriba.

Stemmen tellen

Zo'n bezoek van de classispredikant levert natuurlijk geen vuurwerk op, en dat geldt ook van de vergaderingen die we als classis met elkaar hebben. En toch gaan we er rustig mee door, zodat onze kerk een degelijke bestuurlijke fundering behoudt. Onze classis is samengesteld uit afgevaardigden vanuit de Ringen, en misschien is het goed om nog eens na te vragen of uw Ring daar nog aan toe gekomen is. We hebben her en der nog wat vacatures.

Tot veertig tellen

Nog zo iets dat geen naam mag hebben: vasten. De Heer zei het in de bergrede: laat anderen niet zien dat je vast, probeer er geen mooie sier mee te maken. Maar nu het vasten wat in onbruik is geraakt, mogen we elkaar

misschien wel wat stimuleren. Zo hoorde ik van een gemeente waar ze straks veertig dagen zonder plastic willen leven. Ik ben in gedachten m'n dag eens doorgelopen, maar wat gebruik ik dan een plastic! En wat ben ik eraan verslaafd, als ik alleen al denk aan m'n gummi tandenstokers. Ik weet het dus nog niet, maar het houdt me wel bezig.

Doortellen

Bij kerkelijk werkers is het inmiddels een bekend verschijnsel: je bent nog niet afgestudeerd, maar het werk ziet er zo veelbelovend uit dat je alvast maar begint. En de gemeente lijkt daar alleen maar blij mee te zijn. 'Groenpluk' zou je dit kunnen noemen: dat woord geeft mooi aan dat het goed bedoeld is en er toch iets mis gaat. Het belangrijke werk van een kerkelijk werker gedijt immers pas echt op de vruchtbare klei van studieboeken, papers en tentamens. Wanneer krijg je daar alsnog de tijd voor?

De landelijke kerk wil graag behulpzaam zijn bij het vinden van rust, ruimte en regelmaat om de studie weer op te pakken. Speciaal daarvoor is er in Utrecht een 'loket kerkelijk werkers' geopend, waar ik graag de weg naar wijs. Alleen samen kunnen we werken aan een degelijke ondergrond van het kerkelijk werk. Het is tenslotte niet alleen de verantwoordelijkheid van de kerkelijk werker, die te vroeg wilde bloeien, maar vooral ook van de kerk die de vrucht daarvan te vroeg wilde plukken.

Wat echt telt

Al met al is deze nieuwsbrief niet zo spannend geworden. We hebben geen opzienbarende berichten om te delen. We gaan rustig door met waar we mee bezig zijn. Dat hoort bij ons. Zo steekt de kerk in elkaar. En dan hebben we het nog niet eens gehad over de bloemen in de kerk, waar u zo trouw voor zorgt, het kerkblad dat u rondbrengt en het bezoekje dat u eens in de maand aflegt. Ach, zult u zeggen, dat is ook niet eens namens de kerk. Het kwam op mijn pad. Zo eenvoudig is het vaak. Niemand weet ervan, behalve de gene om wie het gaat. Zo mag dat ook blijven: laat uw linkerhand niet weten wat uw rechterhand doet. Dat is wie wij zijn. Dat is hoe wij smaken. Als we die smaak maar niet verliezen.

Wij tellen niet. Dat telt.

*Met hartelijke groet,
ds. Riemer Praamsma, uw classispredikant*

PS: Mededelingen voor het volgend nummer (6 maart) graag inleveren vóór 28 februari